

INHOUD

VOORWOORD	7
1 INLEIDING	9
2 ARBEID	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Trends in de arbeidsparticipatie van ouderen en de fasering van het uittredingsproces	14
2.3 Recente ontwikkelingen in VUT-regelingen	22
2.4 Het werk van ouderen	23
2.5 Wat bepaalt de leeftijd waarop ouderen stoppen met werken?	27
2.6 Bezigheden na het stoppen met werken	34
2.7 Vervroegde uittreding en het welzijn van ouderen	36
2.8 Samenvatting	42
Noten	44
Bijlage B2 Leeftijds-, periode- en cohorteffecten	46
3 INKOMEN EN FINANCIËLE POSITIE	51
3.1 Inleiding	51
3.2 Inkomen	52
3.2.1 Bruto-inkomen	52
3.2.2 Besteedbaar inkomen	55
3.2.3 Laag inkomen	57
3.2.4 Recente ontwikkelingen	58
3.2.5 Bijzondere bijstand	60
3.3 Vermogen	62
3.4 Bestedingspatronen	64
3.5 Kunnen rondkomen van een inkomen	67
3.6 Eigen bijdragen	69
3.7 Samenvatting	71
Noten	73
4 WONEN	75
4.1 Inleiding	75
4.2 Ontwikkelingen in de woonsituatie van zelfstandig wonende ouderen, 1981-1994	75
4.2.1 Woningkenmerken	75
4.2.2 Eigendomsverhouding en woonlasten	81
4.2.3 Woningmarktgedrag	85
4.3 Het woonmilieu van ouderen	89
4.4 Het woningmarktgedrag van ouderen in relatie tot fysieke beperkingen	94

4.5	Ruimtelijke spreiding van ouderen	100
4.6	Samenvatting	107
5	GEZONDHEID, WELBEVINDEN EN HET GEBRUIK VAN ZORGVOORZIENINGEN	109
5.1	Inleiding	109
5.2	Gezondheid	110
5.2.1	Inleiding	110
5.2.2	Indicatoren van gezondheid: chronische ziekten en beperkingen	110
5.2.3	Veranderingen in het hebben van beperkingen	114
5.2.4	Wat vinden ouderen zelf van hun gezondheid?	118
5.3	Welbevinden	119
5.4	Gebruik thuiszorg, informele hulp en particuliere zorg	122
5.4.1	Inleiding	122
5.4.2	Gebruik van zorgvoorzieningen	122
5.4.3	Determinanten van thuiszorg	125
5.4.4	Toekomstige vraag naar thuiszorg	126
5.4.5	Tevredenheid met de thuiszorg	126
5.5	Persoonsgebonden budget	127
5.5.1	Begripsomschrijving	127
5.5.2	Gebruik persoonsgebonden budget	128
5.6	Intramurale zorgvoorzieningen	134
5.6.1	Inleiding	134
5.6.2	Gebruik van intramurale zorgvoorzieningen	135
5.6.3	Wachtlijsten	138
5.6.4	Kwaliteit van de verpleeghuiszorg	140
5.7	Samenvatting	142
	Noten	145
6	MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE	147
6.1	Inleiding	147
6.2	Afbakening maatschappelijke participatie	148
6.3	Omvang van participatie	149
6.3.1	Omvang van politieke participatie	149
6.3.2	Omvang van sociale participatie	151
6.3.3	Omvang van vrijwilligerswerk	155
6.3.4	Omvang van informele hulp binnen het eigen netwerk	161
6.4	Motieven voor maatschappelijke participatie	165
6.4.1	Motieven voor sociale participatie en vrijwilligerswerk	166
6.4.2	Motieven voor informele hulp binnen het eigen netwerk	170
6.5	Determinanten van participatie	171
6.5.1	Determinanten van politieke participatie	172
6.5.2	Determinanten van sociale participatie	173
6.5.3	Determinanten van vrijwilligerswerk	176
6.5.4	Determinanten van informele hulpverleners binnen het eigen netwerk	178
6.5.5	Conclusies	180

6.6	Denkbeelden over (de inzet van) ouderen in de maatschappij	180
6.7	Samenvatting	183
	Noten	184
7	(HULP BIJ) PSYCHISCHE STOORNISSEN	185
7.1	Inleiding	185
7.2	Psychische stoornissen	186
7.3	Angststoornissen	189
7.3.1	Prevalentie	189
7.3.2	Risicofactoren	191
7.3.3	Sociale gevolgen	192
7.3.4	Hulpverlening	194
7.4	Depressieve stoornissen	196
7.4.1	Prevalentie	196
7.4.2	Risicofactoren	197
7.4.3	Sociale gevolgen	199
7.4.4	Hulpverlening	200
7.5	Cognitieve stoornissen	202
7.5.1	Prevalentie	202
7.5.2	Risicofactoren	205
7.5.3	Sociale gevolgen	206
7.5.4	Hulpverlening	208
7.6	Samenvatting	210
	Noten	213
	Bijlage B7 Multivariate analyse van het gebruik van voorzieningen door ouderen met psychische problematiek	214
8	OUDEREN UIT DE MINDERHEDEN	217
8.1	Inleiding	217
8.2	Bevolking	218
8.2.1	Huidige aantallen ouderen uit de minderheden	218
8.2.2	Toekomstige ontwikkeling	220
8.3	Sociale contacten en participatie	221
8.4	Huisvesting	222
8.4.1	Woningkwaliteit	222
8.4.2	Eigendomsverhoudingen en woonlasten	225
8.4.3	Verhuisgedrag en woonsatisfactie	225
8.5	Gezondheidstoestand en gebruik van zorgvoorzieningen	227
8.5.1	Ouderen uit de minderheden: een globaal beeld	228
8.5.2	Ervaren gezondheid	228
8.5.3	Gezondheidsklachten	229
8.5.4	Vastgestelde aandoeningen	232
8.5.5	Sterftecijfers	234
8.5.6	Gebruik van medische voorzieningen	235
8.5.7	Medicijngebruik	238
8.5.8	Oordeel over voorzieningen	239

8.6	Zorg: opvattingen, behoeften, gebruik	239
8.6.1	Zorgopvattingen	240
8.6.2	Zorgbehoeften	240
8.6.3	Bekendheid met voorzieningen	241
8.6.4	Voorzieningengebruik	241
8.7	Beleid	243
8.7.1	Minderhedenbeleid en ouderenbeleid	243
8.7.2	Specifiek welzijnsbeleid	244
8.7.3	Specifiek beleid	244
8.7.4	Bevordering arbeidsdeelname minderheden in zorgsector	245
8.8	Samenvatting	246
9	BESCHOUWING	249
9.1	Inleiding	249
9.2	De leefsituatie van ouderen	249
9.2.1	Arbeidsmarktpositie	249
9.2.2	Financiële positie	251
9.2.3	Woonsituatie	254
9.2.4	Gezondheid en het gebruik van zorgvoorzieningen	255
9.3	Maatschappelijke participatie	257
9.3.1	Sociale participatie	257
9.3.2	Vrijwilligerswerk	257
9.3.3	Informele hulp	259
9.4	Psychische problemen	260
9.4.1	Epidemiologie	260
9.4.2	Niet-cognitieve psychische stoornissen	260
9.4.3	Dementie	262
9.5	Ouderen uit de minderheden	263
9.5.1	Woonsituatie	263
9.5.2	Gezondheid en het gebruik van zorgvoorzieningen	264
9.5.3	Beleid voor ouderen uit de minderheden	266
9.6	Slotbeschouwing	267
	Noten	270
	SUMMARY	271
	BIJLAGE A GEBRUIKTE DATABESTANDEN	281
	LITERATUUR	297